

Gozdnogospodarski načrti in Natura 2000

Forest Management Plans and Natura 2000

Tadej KOGOVŠEK¹, Denis ŽITNIK²

Izvleček:

Kogovšek, T., Žitnik, D.: Gozdnogospodarski načrti in Natura 2000. *Gozdarski vestnik*, 73/2015, št. 4. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 7. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek prikazuje pomen naravovarstvenih vsebin pri usmerjanju gospodarjenja z gozdovi. V prispevku avtorja ocenjujeta, da je gozdnogospodarsko načrtovanje primeren instrument za upravljanje območij Natura 2000, ki pa ga je treba optimizirati in nadgraditi z vsebinami, ki izhajajo iz naravovarstvenih usmeritev.

Gljučne besede: gozdnogospodarski načrti, Natura 2000, biotska raznovrstnost, gozd

Abstract:

Kogovšek, T., Žitnik, D.: Forest Management Plans and Natura 2000. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 73/2015, vol. 4. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 7. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

This article presents the significance of nature protection contents in channeling forest management. In their contribution the authors evaluate forest management planning to be an appropriate instrument for managing Natura 2000 areas, but it has to be optimized and upgraded with contents resulting from nature protection policies.

Key words: forest management plans, Natura 2000, biodiversity, forest

1 UVOD

Naravovarstvene vsebine dobivajo vse pomembnejšo vlogo pri usmerjanju gospodarjenja z gozdovi. Varstvo narave ima pomembno mesto v evropskih krovnih dokumentih, ki na strateški ravni usmerjajo države članice pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in gospodarjenju z gozdovi. Ključni strategiji, ki se med seboj povezuje in dopolnjujeta, sta Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 in Gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor.

Gozdarska strategija EU poleg številnih drugih vsebin poudarja vlogo gozdov v omrežju Natura 2000.

Obe strategiji izpostavljata gozdnogospodarske načrte (oziroma enakovredne instrumente) kot orodje za učinkovito izvajanje naravovarstvene zakonodaje in s tem orodje za upravljanje območij Natura 2000 v gozdnem prostoru. S krepitvijo medsektorskega načrtovanja je treba v obdobju do leta 2020 doseči izboljšanje stanja ohranjenosti kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v gozdnem prostoru. Evropska komisija bo za doseganje ciljev obeh strategij spremljala napredek držav članic glede uvajanja načrtov za

gospodarjenje z gozdovi, ki vključujejo vsebine biotske raznovrstnosti, vključno z varstvenimi cilji območij Natura 2000.

2 GOZDARSKA ZAKONODAJA IN UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA 2000 V SLOVENIJI

Gozdnogospodarsko načrtovanje v Sloveniji obravnava številne funkcije gozdov, s pomočjo katerih se v gozdnogospodarske načrte (v nadaljevanju GGN) za gozdnogospodarske enote (v nadaljevanju GGE) vključuje ukrepe za ohranjanje območij Natura 2000 (prek funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti) in tudi druge naravovarstvene vsebine (npr. funkcija varovanja naravnih vrednot). Zakon o gozdovih opredeljuje, da se v GGN za GGE upoštevajo usmeritve za gospodarjenje z naravnimi vrednotami ter določijo potrebne usmeritve in ukrepi za ohranitev ugodnega stanja posebnih varstvenih območij Natura 2000. Tudi Nacionalni gozdni program, ki je temeljni strateški dokument, izpostavlja kot eno

¹ T. K., univ. dipl. inž. gozd.

² D. Ž., univ. dipl. inž. gozd.

izmed štirih prednostnih nalog ohranjanje narave in biotske raznovrstnosti s primernimi usmeritvami in gospodarjenjem, ki temelji na načrtih za gospodarjenje z gozdovi. Poudarki programa so usmerjeni v vsebine: gozdni rezervati, raznolikost gozdnih struktur v različnih starostnih fazah, ustrežna količina nežive gozdne mase, značilna sestava biocenoze ter izboljšanje informiranja o pomenu biotske raznovrstnosti gozdov.

Vključevanje naravovarstvenih vsebin v GGN za GGE predpisuje Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo, ki določa vsebine posameznih funkcij gozdov ter vpliv na gospodarjenje glede na stopnjo poudarjenosti funkcije. Določa tudi vključevanje ciljev in ukrepov, potrebnih za zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov na območjih Natura 2000. Načrtovanje ukrepov, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev, obravnava Pravilnik o varstvu gozdov (npr. ekocelice, habitatno drevje, mirne cone, mokrišča, nahajališča ogroženih rastlinskih vrst, odmrl les, zatočišča). V njem so določeni nekateri ukrepi za krepitev funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti ter izvajanje gospodarjenja z gozdovi, ki je prilagojeno ekološkim zahtevam vrst na podlagi usmeritev v GGN za GGE. Sofinanciranje ukrepov, ki so namenjeni tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti, definira Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove.

3 GOZDNOGOSPODARSKI NAČRTI IN UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA 2000 V SLOVENIJI

Republika Slovenija razvija sistem upravljanja območij Natura 2000 prek sektorskih načrtov. Program upravljanja območij Natura 2000 (2007–2013) ter osnutek Programa upravljanja območij Natura 2000 (2014–2020), ki bo predvidoma sprejet v letu 2015, določa GGN za GGE kot načrte, ki so neposredno potrebni za varstvo območij Natura 2000. Takšen sistem upravljanja območij Natura 2000 terja boljše povezovanje ter usklajevanje ciljev varstva narave z drugimi cilji v prostoru ter tesnejše sodelovanje deležnikov na področju načrtovanja. Prednosti gozdarskega sektorja pred drugimi sektorji pri razvoju upravljanja območij Natura

2000 sta zagotovo obstoječi sistem ter dolgoletna tradicija načrtovanja na področju gospodarjenja z gozdovi. Glede na zahteve uporabnikov ter nove vsebine je treba GGN dopolnjevati in razvijati.

Na področju vključevanja NS je bilo v minulem obdobju narejenih precej izboljšav pri sistemskem vključevanju naravovarstvenih usmeritev v GGN za GGE. Poleg tega so bile pripravljene in usklajene upravljavske cone za gozdarstvo za dvajset kompleksnih območij Natura 2000, ki so podlaga za izdelavo NS. Na podlagi delavnic in sestankov, ki so namenjeni usklajevanju vsebin naravovarstvenih smernic, so oblikovane usmeritve, ki se vgradi v gozdnogospodarske načrte. Z medsebojnim sodelovanjem ZGS in ZRSVN so z upravljanjem Nature 2000 seznanjeni nosilci priprave GGN za GGE, krepiti se tudi sodelovanje z revirnimi gozdarji. V obdobju 2007–2014 je bilo narejenih in usklajenih 184 NS za GGN GGE.

4 RAZVOJ VSEBIN UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000 V SLOVENIJI

Razvoj sistema upravljanja območij Natura 2000 nadgrajujemo z izkušnjami, ki jih pridobivamo pri izdelavi in usklajevanju NS za GGN GGE, in tudi s pomočjo naravovarstvenih projektov, ki so usmerjeni v gozdni prostor.

Za sistemsko nadgradnjo upravljanja Nature 2000 se izvaja projekt LIFE: Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020. Cilj projekta je priprava Operativnega programa upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji v obdobju 2014–2020. V sklopu projekta so bile pripravljene strokovne podlage ter usklajevanja s posameznimi strokovnjaki za določene kvalifikacijske vrste in habitatne tipe in tudi z službami posameznih sektorjev.

V minulem obdobju je bilo pripravljenih več projektov, ki so namenjeni krepitvi implementacije naravovarstvenih vsebin na terenu. Pravkar se je končalo izvajanje projekta Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN, ki je bil med drugim usmerjen v izboljšanje stanja ohranjenosti mokriščnih habitatnih tipov v gozdnem prostoru na več pilotnih območjih v Sloveniji. Izvaja se tudi projekt LIFE

Kočevsko, ki je namenjen oblikovanju in izvedbi učinkovitih ukrepov za ogrožene kvalifikacijske vrste ptic v gozdnem prostoru (gozdni jereb, divji petelin, triprsti detel, belohrbti detel, orel belorepec).

Pri nadaljnjem razvoju upravljanja območij Natura 2000 prek GGN je treba izboljšati oziroma poenostaviti vključevanje NS in samo povezovanje vsebin znotraj samega načrta. Naravovarstvene usmeritve se morajo odražati v vsebinah celotnega načrta. Opredeliti je treba ključne vsebine in težave in jim nameniti več pozornosti pri načrtovanju ukrepov. Kot primer navajamo načrtno puščanje odmrlega lesa. V opisu stanja gozdov je narejena analiza mrtve mase, vendar se v primeru, da je v posamezni GGE ni dovolj, to ne odraža v načrtovanju ukrepov za aktivno puščanje mrtve mase. Prav tako niso določena območja (npr. v obrazcu E4), kjer bi imelo načrtno puščanje mrtve mase glede na naravovarstvene vsebine ter na podlagi drugih meril (npr. ekonomičnost, kakovost lesa, pravilna razdalja) največji pozitiven učinek.

Potrebna je tudi nadgradnja vsebin pri zajemu in obravnavi kvalifikacijskih habitatnih tipov, ki so razširjeni na manjših območjih (npr. javorjevi gozdovi v grapah in na pobočnih gruščih) ter za gozdne habitatne tipe, ki so funkcionalno povezani s prisotnostjo vode (npr. barjanski gozdovi, obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja). Več pozornosti je treba nameniti oblikovanju ukrepov, ki so usmerjeni predvsem v ohranjanje teh habitatnih tipov.

Za izboljšanje stanja nekaterih kvalifikacijskih vrst s specifičnimi ekološkimi zahtevami (npr. gozdne kure, detli) bo nadaljnje delo usmerjeno v oblikovanje in umestitev ukrepov, namenjenih izboljšanju ključnih struktur (npr. prehranjevalni habitatni).

Pri pripravi GGN je treba več pozornosti nameniti tudi usmerjanju strojne sečnje, kjer je treba tudi na podlagi naravovarstvenih vsebin opredeliti površine, kjer uporaba tehnologije strojne sečnje ni mogoča, oziroma opredeliti vsebinske omejitve za izvedbo strojne sečnje. Prav tako bi bilo treba nadgraditi usmerjanje gradnje gozdnih prometnic (npr. identifikacija območij,

kjer se gradnja gozdnih prometnic ne sofinancira oziroma ni dovoljena na podlagi funkcij gozdov). Te vsebine GGN bi morali upoštevati pri nadaljnjih postopkih umeščanja gozdnih prometnic.

Na podlagi naštetih vsebin je treba v sklopu priprav GGN za GGE določiti oziroma dopolniti območja s poudarjeno prvo (1) stopnjo funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti. Kot glavno merilo za določanje teh območij je treba upoštevati vpliv naravovarstvenih usmeritev na način gospodarjenja z gozdovi.

5 ZAKLJUČEK

Ocenjujemo, da je gozdnogospodarsko načrtovanje primeren instrument za upravljanje območij Natura 2000, ki pa ga je treba optimizirati in nadgraditi s vsebinami, ki izhajajo iz naravovarstvenih usmeritev. Pomembna je predvsem optimizacija povezave poglavij, ki so namenjeni analizi stanja gozdov, usmeritvam za krepitev funkcij ter načrtovanju ukrepov na način, ki bo pregleden in razumljiv za vse uporabnike GGN. Izboljšave GGN morajo biti usmerjene v lažji prenos obravnavanih vsebin na teren. Za načrtovane ukrepe, ki so potrebni za krepitev funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti, je treba večji poudarek nameniti umeščanju in izvajanju ukrepov na samem terenu.

6 VIRI

- Bibič, A., 2007: Program upravljanja območij Natura 2000: 2007–2013: operativni program. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor.
- Bibič, A., 2015: Osnutek Programa upravljanja območij Natura 2000: 2014–2020: operativni program. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor.
- Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor.
- Pravilnik o varstvu gozdov ((Uradni list RS, št.92/2000, 56/2006, 114/2009).
- Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (Uradni list RS, št.71/2004, 95/2004, 37/2005, 87/2005, 73/2008, 63/2010).
- Resolucija o Nacionalnem gozdnem programu (Uradni list RS, št. 111/07).
- Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2020.